

مؤسسه شیعه‌شناسی

گزارشی از مطالعات

اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی در دانشگاه سوآس

▪ نام کشور: انگلستان

▪ آدرس پایگاه اینترنتی: www.soas.ac.uk

▪ آدرس پست الکترونیک: cis@soas.ac.uk

- بخش اسلام‌شناسی دارد: بلی ✓ خیر
- مطالعات شیعه‌شناختی دارد: بلی ✓ خیر
- دوره‌های آموزشی دارد: بلی ✓ خیر
- بخش آموزشی در چه مقطعی است:
- کارشناسی کارشناسی ارشد ✓ دکترا ✓ غیره
- بخش پژوهشی دارد: بلی ✓ خیر
- مجله دارد: بلی ✓ خیر
- کنفرانس، سمینار و کارگاه تحقیق دارد: بلی ✓ خیر

اساتید برجسته: یوجین کوتران، لین ولچمن، مایی یمانی، اندرو آلن، محمد هادی مجد، هاوتینگ، پاول، ریچارد تاپر، محمد عبدالحلیم

■ مواد درسی دوره‌های آموزش و سطوح آنها:

- مطالعات اسلامی در مقطع کارشناسی ارشد فراهم آورنده فرصتی برای دانشجویان در جهت فراگیری قرآن، حدیث و سایر متون اسلامی است و همچنین به ترجمه متون دین اسلام توجه ویژه‌ای دارد. طول دوره به مدت یک سال به صورت تمام وقت و دو تا ۳ سال به صورت پاره وقت است. دانشجویان برای شرکت در این مقطع بایستی پیش زمینه خوبی در زبان عربی یا مطالعات علوم اسلامی داشته باشند. این مقطع در دانشکده زبان و فرهنگ خاورمیانه و خاور نزدیک برگزار می‌شود.
- مرکز فقه اسلامی و حقوق خاورمیانه دانشگاه سوآس در سال ۱۹۹۰ با عنایت به اهمیت ابعاد اسلامی و منطقه خاورمیانه راه‌اندازی شد چرا که تحلیل نظام‌های گوناگون حقوقی فعال در اسلام و خاورمیانه و همچنین تعامل با قانون‌گذاران و علمای مسلمان و خاورمیانه برای پویایی آینده و نقش قانون در اشکال مختلف آن در نظام‌های قضایی اهمیت ویژه‌ای دارد.
- مرکز مطالعات اسلامی دانشگاه سوآس واقع در شهر لندن با شماره فاکس ۴۳۷۹-۷۸۹۸-۲۰-۰-۴۴ و پست الکترونیک cis@soas.ac.uk و مدیریت پرفسور عبدالحلیم در سال ۱۹۹۵ راه‌اندازی شد و اهداف آن عبارتند از: ارتقای علوم آکادمیک و پژوهش در حوزه مطالعات اسلامی در گذشته و حال، مطالعه قرآن و حدیث در متون عربی و تحلیل و ترجمه متون اسلامی از زبان عربی به انگلیسی، اندیشه اسلامی در زبان‌های اروپایی، آفریقایی و آسیایی و ارتباط مسلمانان با دنیای وسیع‌تر.
- دانشجویان در طول دوره بایستی یک درس اصلی و دو درس فرعی را گذرانده و رساله خود را در حد ده هزار کلمه ارائه دهند. درس‌های اصلی در گروه الف و دروس فرعی در گروه ب دسته‌بندی شده‌اند:

گروه الف

مطالعات قرآن و حدیث

قرآن: زبان، سبک، و ترجمه به انگلیسی

حدیث: زبان، سبک، و ترجمه به انگلیسی

متون اسلامی

پروژه ترجمه متون اسلامی

درآمدی بر سنت‌های مسلمانان

اخلاق اسلامی: مسائل روان‌شناسی اخلاقی

گروه ب

گرایش‌ات مدرن در اسلام

نظریه و تاریخ حقوق اسلامی

منشاء و توسعه اولیه اسلام در خاورمیانه

تصوف

عصر فاطمیان قرن ۱۰ - ۱۲

مطالعات هنر و معماری اسلامی اولیه

مطالعات هنر و معماری اسلامی اخیر

تاریخ و نظریه موسیقی خاورمیانه

اسلام در جنوب آسیا

متون جغرافی و تاریخی عربی

مهم‌ترین و اصلی‌ترین درس این مرکز، واحد درسی "قرآن: زبان، سبک و ترجمه به زبان انگلیسی" است که مباحث زیر در آن مطرح می‌شود:

محکم و متشابه، ایجاز و کثرت معنا، ساختار سوره‌ها و توالی ایده‌ها، وقف، آهنگ و وزن، عبارات و فحوای کلام، التفات، فصل و وصل، الوجوه والنظائر، تأکید، واژه‌شناسی و ...

همچنین ترجمه‌های گوناگون قرآن از جمله ترجمه‌های سیل، رادول، آربری، شاکر، یوسف علی، پیکتال، اسد و کینگ فهد مورد بررسی قرار گرفته و سیاق، تاریخ و معیارها نیز مورد مطالعه قرار می‌گیرد.

۱- **منابع و پیشرفت‌های اولیه اسلام:** مدرسان: پرفسور هاوتینگ و دکتر تمیمه بیهوم داثوم، شماره درس: ۳۴۲، این درس به دوره شکل‌گیری اسلام، از زمان ظهور، گسترش و ویژگی‌های امروزی آن اشاره دارد. (از سال ۶۰۰ تا ۹۰۰ میلادی). بر این اساس جدا کردن بخش مذاهب در مطالعه اسلام دشوار است فلذا شعب مختلف اسلامی هم لحاظ می‌شود. موضوعات زیر به ترتیب در این درس ارائه می‌شوند: مقدمه، اسناد و تشریح آنها، نظریه مسیر تجارت، بطلان نظریه چند خدایی، عهد عتیق و ظهور اسلام، پیامبر، قرآن، فرق، مسؤلیت‌ها، مردم و متون، اسلام‌گرایی و نوکیشی، خلیفه و علما، حقوق، سنی، خوارج، پارسایی و عرفان، تشیع: دوران امیه، تشیع: دوران عباسی، تشیع: اسماعیلیان، الهیات: مباحث اولیه، الهیات: معتزله و قرآن، نتیجه‌گیری و اختصار

۲- **خاورمیانه از سال ۱۵۰۰:** مدرس: دکتر الریک فریتاگ، شماره درس: ۲۴۲، در این درس به مسائل مختلف خاورمیانه و ادیان از سال ۱۵۰۰ تا حال حاضر اشاره تفصیلی می‌شود.

۳- **اصلاحات اسلامی در جنوب شرقی (۱۹۶۰-۱۷۶۰):** مدرس: کلارنس اسمیت، شماره درس: ۳۵۲، زمان: جمعه ساعت ۱۵ لغایت ۱۷

۴- **جوامع مسلمان آفریقای مستعمره فرانسه سال ۱۹۶۰-۱۸۳۰:** مدرس: ماری میران، زمان: دوشنبه ساعت ۹ لغایت ۱۱، شماره درس: ۳۷۸، این درس تاریخ مذهبی، فرهنگی و اجتماعی جوامع مختلف اسلامی در شمال و غرب آفریقا را در دوران استعمار فرانسه بررسی می‌کند. توضیحات کلی این درس در جزوه اصلی آمده است.

۵- **متون اسلامی:** این درس برای دانشجویان علاقمند به زبان عربی کلاسیک و مطالعات اسلامی که عموماً در مطالعه قرآن و حدیث وجود ندارد ارائه می‌شود و شامل ترجمه، خواندن متون منتخب در کلاس و مباحثه‌های گوناگون در این زمینه است موضوعات این درس عبارتند از: فقه، گرایش مسلمانان و غیرمسلمانان، شعر اسلامی به خصوص در مدح رسول، متونی از آثار صوفیان و ...

■ برنامه های پژوهشی و تحقیقات انجام شده:

مرکز مطالعات اسلامی دارای یک برنامه فعال و پویا پژوهشی است که در آن شماره زیادی از دانشجویان مقطع دکترا و کارشناسی ارشد شرکت فعال دارند. دانشجویان از تخصص اساتید ما در حوزه مطالعات اسلامی در این زمینه بهره برده و در محیط کاملاً تحقیقاتی این مرکز آثار مهم و قابل اعتنایی را ارائه می‌دهند. موضوعات عمده ارائه شده عبارتند از:

- مفهوم ایجاز قرآن
- بلاغت تفاسیر قرآن
- اندیشه معاصر اسلامی
- سنت مذهبی و شکل‌گیری زبان‌شناسی عربی
- ویرایش و مطالعه دست‌نوشته‌های اصیل اسلامی

۱. **اسلام و حقوق اساسی در پاکستان: مسأله زهیرالدین: حکومت و تأثیر آن بر حقوق اساسی برای آزادی مذهب:** نویسنده: مارتین لاو، تصمیم محکمه‌های پاکستان در مورد مسأله زهیرالدین و حکومت سال ۱۹۹۳ می‌تواند به عنوان یک نمونه مهم قضایی در محاکم پاکستان یاد شود. در این تحقیق به صورت کامل به این مورد و مسأله قضا در پاکستان از دیدگاه اسلام پرداخته شده که توضیحات آن در جزوه اصلی موجود است.

۲. **تساوی زن و مرد و اسلام:** نویسنده: مای یمانی با همکاری اندرو آلن، در عصری که فمینیسم در غرب دستخوش تغییر و تحول است این کتاب ارائه دهنده یک سری از مباحث عمومی در این زمینه در کشورهای اسلامی است که باعث ایجاد شگفتی و تعجب مخاطبان گشته است. همچنین مسائل شرکت فعالیت زنان را نه تنها از بعد حقوق آموزش و تحصیل شرعی بلکه بازنویسی قانون به منظور بهبود وضع زنان و آزادی بیشتر و برابری زن و مرد را در کشورهای اسلامی در برمی‌گیرد. کتاب شامل ۴ فصل و ۱۶ بخش است که به طور کامل در جزوه اصلی به آن اشاره شده است.

۳. **حقوق تجاری در خاورمیانه:** نویسندگان، هیلاری لوییس راتلی و شبلی ملات، بررسی حقوق و قوانین اقتصادی و تجاری در خاورمیانه در ابعاد اسلامی آن.

۴. **حقوق اسلامی و دارایی:** نویسنده: شبلی ملات، یکی از مهم‌ترین و جذاب‌ترین مباحث در خاورمیانه دهه ۸۰ میلادی در حوزه مسائل حقوقی و دارایی مطرح بوده است. این تحقیق تلاش دارد از زاویه‌های مختلف به این بحث پرداخته و نظام‌های بانکی اسلامی را ضمن تطبیق با سایر نظام‌های سرمایه‌داری ... بررسی کند.

۵. **اسلام و قانون اجتماعی:** معرفی کتاب "اسلام و دموکراسی" شبلی ملات، این کتاب در مسیر دانش جدید برای مطالعه قانون اجتماعی در سنت اسلامی نوین و کلاسیک قدم برمی‌دارد.

۶. **گذری اقتصادگونه بر تساوی زن و مرد و اسلام:** نویسنده: نیکولاس کوچین، این کتاب به صورت انتقادی به کتاب "تساوی زن و مرد و اسلام" می‌نگرد و از وضعیت نامناسب زنان در کشورهای اسلامی می‌گوید.

■ نام اساتید، محققان و آدرس آنها:

۱. **پرفسور یوجین کوتران:** رییس مرکز مطالعات اسلامی، وی متولد اورشلیم است و تحصیلات خود را در دانشگاه لیدز و کمبریج پایان داده است. از سال ۱۹۶۰ به عنوان محقق در دانشگاه سوآس آغاز به کار کرده و تا سال ۱۹۷۷ به عنوان محقق و مدرس مشغول به کار بوده است. از سال ۱۹۷۷ به عنوان قاضی بلندپایه در کنیا مشغول به فعالیت شده است و سپس در سال ۱۹۹۰ به دانشگاه سوآس بازگشته و به عنوان رییس مرکز مطالعات اسلامی برگزیده شده است. وی همچنین معاون کمک‌های پزشکی برای فلسطینیان است. از منشورات اخیر وی می‌توان به کتاب "توافقات اعراب و اسراییل: ابعاد حقوقی مسأله" (۱۹۹۶) که به همراه شبلی ملات به نگارش درآمده اشاره کرد.
۲. **دکتر لین ولچمان:** مدیر مرکز مطالعات اسلامی، وی در سال ۱۹۹۸ بدین سمت منصوب شده و به عنوان مدرس نیز مشغول به کار است. تخصص وی در زمینه حقوق اسلامی، حقوق در خاورمیانه و شمال آفریقا و... است. آثار: حقوق خانواده در اسلام - نقش حقوق در خاورمیانه و جهان اسلام (۲۰۰۰)
۳. **دکتر مایه یمانی:** تخصص: زنان و حقوق زنان در خاورمیانه، وی دکترای خود را از دانشگاه آکسفورد در سال ۱۹۸۹ اخذ کرده و در دانشگاه‌های ملک عبدالعزیز عربستان سعودی، کشورهای خاورمیانه، اروپا و آمریکا تدریس داشته است. همچنین سردبیر مجموعه "فمینیسم و اسلام: ابعاد حقوقی و ادبی" است و در رابطه با برگزاری سری سخنرانی‌ها "فمینیسم و اسلام" به عنوان مسئول برگزاری و سخنران فعالیت دارد.
۴. **اندرو آلن،** وی از اکتبر سال ۱۹۹۶ در دانشگاه سوآس مشغول تدریس است. در سال ۲۰۰۱-۲۰۰۰ به مدت سه ماه به عنوان محقق متخصص به بیروت سفر کرده و آثار مهم و معتبری را ارائه داده است. از آثار وی می‌توان به کتاب "قانون استخدام و حقوق بشر" (۲۰۰۰) نام برد.
۵. **محمد هادی مجایی:** تخصص: زبان عربی و ترجمه به فرانسه و انگلیسی، وی هم اکنون در مرکز مطالعات اسلامی در نگارش مجله حقوق خاورمیانه همکاری دارد.
۶. **پیتر وان آورارت:** فارغ التحصیل دانشگاه لندن در سال ۱۹۹۴، محقق حقوق بشر در دانشگاه تورکو فنلاند و مدرس دانشگاه، آثار: سازمان ملل در مورد خسارت قربانیان جنگ خلیج فارس چه تصمیمی اتخاذ کرده است؟" ناشر: ستاره روز بیروت
۷. **دکتر آ. پاول:** تخصص: جهان اسلام، تأثیر اسلام در آسیای جنوبی، تمدن مغول، روابط مسلمانان و مسیحیت
۸. **پرفسور هاوتینگ:** تخصص: پیشرفت‌های اولیه اسلام در خاورمیانه، وی به طور خاص به چگونگی رویکرد مورخان در مورد تاریخ صدر اسلام و جمع‌آوری مطالب آن زمان پرداخته است. از آثار وی می‌توان از کتب "رویکردی به قرآن (۱۹۹۳) و نظریه بت‌پرستی و ظهور اسلام (۲۰۰۰) نام برد.
۹. **پرفسور ریچارد تاپر:** دکترای از دانشگاه لندن، آثار: چادر نشینان مرزهای ایران (۱۹۹۷)، اسلام در ترکیه مدرن (۱۹۹۹)، تضاد طوایف و حکومت در ایران و افغانستان (۱۹۸۳)، آیت الله خمینی و

نوگرایی اندیشه اسلامی (۲۰۰۰)، تخصص: مردم‌شناسی خاورمیانه: ایران، افغانستان، ترکیه، سینمای ایران، هنر، مردم‌شناسی و اسلام و....

۱۰. **پرفسور محمد عبدالحلیم:** دکتری از دانشگاه کانتاب، آثار: فهم قرآن، موضوعات و سبک‌ها، قرآن به عنوان کتاب مقدس، آب در قرآن، صورت، خدا و بشر در قرآن، طلاق و ازدواج مجدد در اسلام و کلیسای انگلستان، آدم و حوا در قرآن و انجیل، تسامح در اسلام، اسلام، اسلام: مقدمه‌ای برای معلمان و.... سایر کتب در جزوه اصلی آمده است.

۱۱. **پرفسور ویلیام روف:** دکتری از دانشگاه ملی استرالیا، تحقیقات و تخصص: تاریخ اجتماعی اسلام، آسیای جنوب شرقی قرن ۱۸ تا ۲۰، مطالعه تطبیقی جوامع مسلمان، تدریس و تحقیق در دانشگاه‌های مختلف از جمله ادینبورو و کلمبیا و...، آثار: الگوی اسلام‌سازی در مالزی.

■ برنامه‌های کنفرانس - سمینار و کارگاه تحقیق:

۱. قرآن: متن، تفسیر و ترجمه: زمان: یازده و دوازده اکتبر، مرکز مطالعات اسلامی دانشگاه سوآس

۲. نظری اجمالی به تاریخ موسیقی ایرانی در صد سال اخیر (از نظر اسلام): زمان: ۱۹ اکتبر، ساعت ۱۹، سالن همایش ونو، برگزار کننده: دانشکده زبان و فرهنگ خاورمیانه و خاور نزدیک، سخنران، دکتر هرمز فرهاد

۳. جامعه مذهبی و مدارس علمیه دینی در مشهد بین دو جنگ سالهای ۱۹۱۸ تا ۱۹۳۹: زمان: یکشنبه ۲۰ اکتبر ساعت ۱۷، محل: مجموعه ۱۱۱، برگزار کننده: دانشکده تاریخ، سخنران: مجید تفرشی

۴. نظم نوین و نظم اسلامی: نوگرایی نظامی در غرب، ۱۸۶۰-۱۸۳۰، زمان: دوشنبه ۲۱ اکتبر، ساعت ۱۷، برگزار کننده: دانشکده تاریخ، سخنران: کیت بنیسون از دانشگاه کمبریج

در مرکز مطالعات اسلامی دانشگاه سوآس علاوه بر کنفرانس‌های مذکور هر سال مراسم یادبود مرحوم پرفسور نوئل کولسون و شیخ صالح هجایلان برگزار می‌شود. این مراسم یادبود تحت عنوان چهار موضوع با شرکت اساتید اسلام شناس تشکیل می‌شود.

۱. نقش حقوق

این سری سخنرانی‌ها در رابطه با نقش حقوق در کشورهای مختلف ارائه می‌شود و شامل ۷ سخنرانی در رابطه با ۷ کشور لبنان، فلسطین، افغانستان عراق، قطر، پاکستان، عربستان سعودی و یک سخنرانی جامع در مورد کل خاورمیانه است. سخنرانان: شبلی ملات، فاطمه قلانی، دکتر صباح مختار، ژان ری، نقیب النویمی، مارتین لاو و دکتر فرانک ووگل.

۲. بزرگداشت کولسون

- حقوق اسلامی امروزی، سخنران: پرفسور نورمن اندرسون
- بازگشت به شریعت: سخنران: پرفسور ویلیام بالانتین
- شب کهن در حقوق جدید - فتوای اخیر اسلامی از اجتهاد برگرفته از آسیای جنوب شرقی: سخنران: پرفسور باری هوکر
- آینده حقوق تجاری خلیج فارس: سخنران: دکتر حسین البحرنا

۳. بزرگداشت هجایلان

- چگونه حقوق اسلامی تحول می‌یابد؟ سخنران: پرفسور بابر جانسون
- پیشرفت‌های اخیر حقوق مربوط به جماعت‌های مسلمان انگلستان: سخنران: پرفسور دیوید پیرل
- لوازم مالی جدید نظام بانکی اسلامی: سخنران: پرفسور رادنی ویلسون
- قضاوت سکولار در حکومت اسلامی: سخنران: دکتر یورگن نیلسن
- رویه قضایی و محاکم قضایی عالی مصر: سخنران: دکتر اواد المور
- تاکتیک و استراتژی حقوق در عراق: دکتر احمد شهابی
- حقوق اسلامی در مالزی: سخنران: پرفسور احمد ابراهیم

۴. تساوی زنان و مردان و اسلام:

- فمینیسم در سایه حجاب: نقش سنتی و آرمان جدید زنان در عربستان سعودی: دکتر مایی یمانی
- بازتاب‌های زنان، فمینیسم و اسلام: مروری تاریخی: سخنران: پرفسور لیلا احمد
- زن، اسلام و مردسالاری: دکتر قدا کرمی
- زن و قانون‌گذاری در عصر مساوات: سخنران: دکتر شبلی ملات
- زنان مسلمان مصر در قرون ۱۸ و ۱۹: سخنران: پرفسور عفاف لطفی مارسوت
- تحریف محدودیت: زنان، حقوق و سیاست در ایران امروز: سخنران: دکتر زیبا میرحسینی
- حقوق زنان در اسلام: مثال الجزایر: سخنران: عایشه لمسین لیدی
- زنان در حقوق اسلامی: سخنران: رجا النیمر
- اسلام و فمینیسم: تحلیلی بر استراتژی سیاسی: سخنران: دکتر هاله افشار
- زنان و حقوق در کنیا: سخنران: پرفسور یوجین کوتران
- مجلس و زنان: تجربه اردن: سخنران: توجان فیصل

مجله مطالعات علوم قرآنی از اکتبر سال ۱۹۹۹ راه اندازی شده و اولین فصلنامه پژوهشی و محققانه در زمینه مطالعات قرآنی است. اهداف این مجله، تبیین اهمیت قرآن برای اسلام و مطالعات اسلامی است که در کنار آن مسائل مهم در پیشرفت مطالعات قرآنی را مطرح می‌سازد.

این مجله مقالات اصلی را در همه جنبه‌های علوم قرآنی منتشر می‌کند و بر ویژگی‌های نمادین و ادبی متون توجه ویژه دارد و همچنین تأثیر قرآن بر ادبیات، الهیات، حقوق و سیاست و مطالعات اجتماعی را به بحث و بررسی می‌گذارد. بعلاوه، رویکردهای جدید و روش‌های قرائت قرآن را بررسی می‌کند. مجله مطالعات علوم قرآنی کلیه مخاطبانی که قرآن و مطالعه آن را مهم لحاظ می‌کنند مورد توجه ویژه قرار داده و دیدگاه شخصی و یک‌سونگري را از سیاست الگویی مجله حذف نموده و از تضاد و پارادکس-های مختلف در این زمینه پرهیز می‌کند.

مقالات به زبان‌های عربی و انگلیسی منتشر می‌شود تا اتحاد و اتصال بین محققین غرب و جهان اسلام به وجود آید. نویسندگانی از سراسر اروپا، آمریکا، آسیا و آفریقا برای همکاری دعوت شده‌اند. اگر چه مجله اغلب به مقالات اختصاص دارد ولیکن شامل مرور کتب و آثار مرتبط با قرآن نیز هست و کنفرانس‌ها، واحدهای درسی، آثار در حال انتشار و رساله‌ها در این باب را معرفی می‌کند. این مجله سالی دوبار منتشر می‌شود و هر شماره بالغ بر ۲۰۰ صفحه است.

۲- مطالعات قرآنی لندن دومین مجله از این سری است که آن هم در سال ۱۹۹۹ و با هدف نشر تعالیم قرآن شروع به فعالیت کرده است. این سری شامل عناوین جدید با ویژگی‌های تازه است که به زبان‌های دیگر از جمله آلمانی و فرانسوی در جهت دیدگاه گسترده‌تر مطالعات قرآنی منتشر می‌شود.

عناوین زیر در این مجله مطرح شده است:

ادراك قرآن: موضوعات و سبک: نویسنده: محمد عبدالحلیم

درآمدی بر قرآن: نویسنده: دراز

جهان اخلاقی قرآن: نویسنده: دراز